

Erev Rav newspaper, 2015, Jerusalem

ערב רב הוא מגזין עצמאי לאמנות, תרבות וחברה בעריכת רונן איילמן ויונתן אמיר, הפועל ברשת ומחזה לה מבית הפסל בירושלים. עזרו לנו לעשות עיתונות תרבות עצמאית.

תרומ

VISA MasterCard

בית הנסן, ירושלים

ביקורת	הודעות, חדשות	ראיונות	דעות	מהשטח	קטלוגים	קול קורא	סקירת ספרות
--------	---------------	---------	------	-------	---------	----------	-------------

קטלוגים

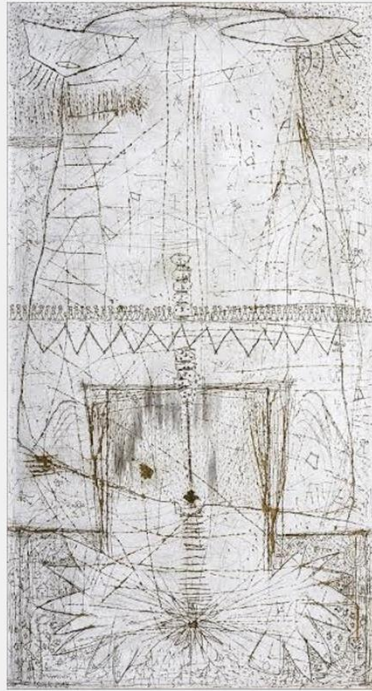
פגיעה מכוונת

מאת דר' קטיעה עלון < 31/08/2015 • 14:17

תגובה

תערוכתו של אבנר שר בבית האמנים בתל-אביב היא תערוכה שובת לב. עבודותיו טבולות בקסם שדומה כי אין מי שאינו חובר אליו. אולם מתחת לפני השטח הפתיינים מצויים רבדים נוספים, המעניקים לעבודותיו עומק ומשמעות.

ברצוני לפתוח דווקא בהתייחסות לטקסטים המופיעים בקטלוג, של חגי שגב וסמדר שפי. שגב בחר להטעים את רקעו הביוגרפי הדתי של שר ואת היותו בן יחיד לניצול שואה, שגדל ללא אם. שגב טוען כי למעשה שר בורא ביצירות האמנות שלו עולם ילדי אלטרנטיבי. שפי, לעומת זאת, בוחרת לקרוא את יצירותיו דרך ההקשר הפוסט-קולוניאלי ועושה שימוש במושג "המרחב השלישי" של הומי באבא, מרחב היברידי שבו מצויים בתלידי חי תוסס ולעומתי אלמנטים מן המזרח ומן המערב גם יחד.

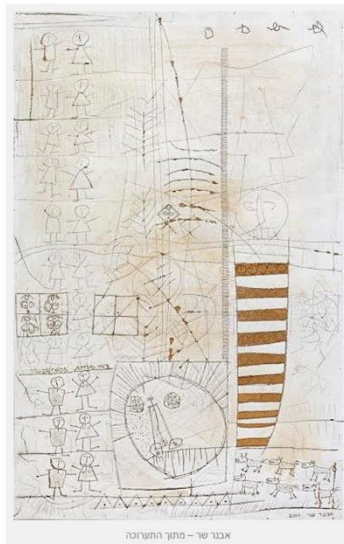

אבנר שר – מתוך התערוכה

שפי מתייחסת לדיאלוג ששר ממקו עם תרבויות המזרח הקדום, עם הצורניות דמוית הכתב האכדי-שומרי ועם סמל האובליסק הדומיננטי ביצירתו (אם כי התקרה בבית האמנים נמוכה מדי, ויער האובליסקים מאבד מעוצמתו). ברבות הזמן הפך האובליסק לסמל של ניכוס אירופי-אמריקאי, להצבעה על הפולשים והבוזזים כמי שחושבים על עצמם שהם-הם "הממשיכים האמיתיים" של התרבויות הגדולות והעתיקות, ונופך של צניות ואירוניה דבק בו.

שתי הפרשנויות שהוצעו מעניינות, וברצוני לעמוד דווקא על נקודת ההצלבה ביניהן, המצויה לדעתי במוזס האסתטי ששר בחר, מוזס צורני המנכיח פגיעה מכוונת ומסגיר אלימות כבושה. שימו לב למשל לאמביוולנטיות הרגשית בעבודות "לדים בבית, שמחה בבית", או "Hope". מחד, הכותרת מכוונת אל עבר מחזות של עליצות ועונג, אולם החריטה האלימה הפוצעת את השעם הרך לעומקו מותירה בנו גם טעם של מריחה, צער, כאב; הפנים העצובות אינן מרמזות על אושר. כך נחלצת העבודות ממתקנות-יתר.

מושיג המפתח כאן הם הטונסגריה והחילול. האובליסק של שר עשוי שעם ועבר טיפול אינטנסיבי בחומרים שונים, מאבקת כביסה ועד קטשופ. בשיחה עימו ביקש שר להדגיש דווקא את שטיפת השעם בין קידוש, מצד אחד, ובידוד, מצד אחר. לשני החומרים הללו הוא מעניק חשיבות סמלית וביוגרפית: היוד מרפא הפצעים ויין הקידוש המשא עימו את מטעי הפולחן הדתי מותחים חוטים אל עברו הפרטי כאדם דתי, ואל העם היהודי בכללו. כך הופך מפעלו האמנותי (שיש בו גם מן האובססיבי) של שר לסוג של ניסיון "לרפא פצעים", באופן אישי וקולקטיבי גם יחד.

אבנר שר – מתוך התערוכה

האובליסק – המונמנט המפואר שנוצר בעבר מגרניט והיה מעוטר בכתובות רבות משמעות וסימל שלטון והיררכיה, קדושה ועוצמה – הפך בידיו של שר לחומר רך, פשוט למראה. פני השטח המטורכמים שלו כוסו בחריטות שנעשו במסור משונן וצוירים דמיי גרפיטי זול. גם פסוקי התנ"ך המצוטטים על גביו נעדרים כל מימד של הוד ודר. הפסוקים המצוטטים כמו מנכסים את סמל האילנות הפגאנית אל היהדות, אולם זהו ניכוס הנעשה תוך קריצה, ניכוס ליצני, מחלל – הגופן הילדי והשבור של פסוקי התנ"ך החחטים מונע מאיתנו לקרוא זאת כניסיון רציני.

האובליסקים כולם נדמים כאנדרטאות שעברו התעללות, ועם זאת שר מצליח לא לחצות את הקו הדק אל עבר הולגרי והדוחה. הריקון (החלקי) של הקדושה, המתלווה הן לפסוקי התנ"ך והן לסמל האובליסק, מותיר אותם בעירומם, כסמל חסר רפרנס, כקליפה ריקה, ועם זאת מרשימה.

שיח המפורסם של יהודה עמיחי "גורל אלוהים" עולה על הדעת: "גורל אלוהים/ הוא עכשיו כגורל/ עצים ואבנים, שמש וירח/ שהפסיקו להאמין בהם/ כשהחלו להאמין בו. // אבל הוא מוכרח להישאר עימנו/ לפחות כעצים, לפחות כאבנים, / וכשמש וכירח וכוכבים".

ההתבוננות בעבר וראייתו כמערומם של חורבות, של מי ש"היו פעם", מרפררות אל דמותו היצירתית של "מלאך ההיסטוריה" של פול קלה, שהפך מושא להתייחסויות רבות. לא מעט מן הדמויות החרותות של שר מהדהדות את דמות המלאך הזו, מציעות לה רפליקה, כבנות-לוויה, בנות-ברית, ציוח של קלה נקרא כציור שבו מלאך מביט בבעתה בהרס המתחולל "מאחוריו", כלומר בהיסטוריה שחלפה. בקו הנאיבי של קלה יש מימד גרנטסקי (ראו למשל את הפרפורציות בין הראש לגוף) ולא נעים, העומד בסתירה לרושם הראשוני שאנו מקבלים מיצירה זו, של שרבוט קל ושמוח. באמנות הישראלית העכשווית, רושם זה מעלה על הדעת את עבודותיו של אריק בוקובה, למשל, כמו גם של שר.

אבנר שר – מתוך התערוכה

שיח של עמיחי לוכד במדויק את המודוס האתיאיסטי אך מפויס של שר, הנובע מחד מעמדה שאינה מאמינה באלוהים-שלאחר-השואה, ומאידך, ערה מאוד לשיח הפוסט-קולוניאלי. זהו מכלול תמאטי ישראלי מאוד, שהוא מפתח ליצירות רבות, בכל תחומי התרבות הישראלית. כך למשל שתי סצינות מן הסדרה הפופולרית "משפחת זגורי" עוררו מהומה: סצינת הסקס באנדרטת הנגב וסצינה יום השואה, שבה האב המזוקא מסרב לעמוד בצפירה; השואה מחד ויחסי מרות אתניים מאידך. דומה כי הן שר והן זגורי כמו אמרים לט שמגלומניה באשר היא – אם דרך צפירה פולחת כל, אם דרך אובליסק, אם דרך אנדרטה ואם דרך מושג חובק כל "אלוהים" – מזמינה חילול, הנמכה, התרסה. היכולת שלט כפופים לעכל את הסתירה ולחיות עימה היא עצם היכולת של האמנות.